

Ázsia évszázada?

Recenzió Jong Wha Lee „Ez lenne Ázsia évszázada?” című tanulmánykötetéről¹

A 21. században Ázsia országainak egyre növekvő szerepe van a világban. Ez az egyre dominánsabb szerep elsősorban gazdasági, de politikai és katonai téren is tetten érhető. Jong Wha Lee, a Koreai Egyetem közgazdász professzora a tanulmánykötetében Ázsia legfontosabb gazdasági és társadalmi folyamatait elemzi, és olyan gazdaságpolitikai ajánlásokat fogalmaz meg, amelyek hozzásegíthetik az ázsiai országokat ahhoz, hogy a 21. század nyertesei tudjanak lenni. Jong Wha Lee egy olyan új növekedési modell irányába történő elmozdulást tart szükségesnek, amely felöleli a pénzügyi stabilitást, a kiegyensúlyozott gazdasági növekedést, a jövedelmi egyenlőséget és a környezeti fenntarthatóságot.

Bevezetés

Jong Wha Lee, a Koreai Egyetem közgazdász professzorának „Is this the Asian century?” tanulmánykötete 2018-ban, annak magyar nyelvű fordítása pedig 2019-ben jelent meg a Pallas Athéné könyvkiadó gondozásában. Az „Ez lenne Ázsia évszázada?” című, magyar fordítású tanulmánykötet 25 tanulmányt tartalmaz, amelyeket a szerző eredetileg a Project Syndicate folyóiratban jelentetett meg. A Project Syndicate egy olyan fórum, ahol a világot érintő közös problémákról jelennek meg rövid, de eredeti gondolatok prominens döntéshozók, elméleti szakemberek tollából. Jong Wha Lee cikkei egy sajátos ázsiai perspektívával rendelkeznek, ami hozzájárul egyrészt a régió, másrészt a világgazdaság folyamatairól szóló párbeszédhez.

¹ Jong-Wha, L. (2019). *Ez lenne Ázsia évszázada?*. Pallas Athéné Könyvkiadó.

Annak ellenére, hogy a tanulmánykötet a Covid-19 válság előtt jelent meg, ami világszinten új kihívások elé állította a gazdaságpolitikákat, a kötetben a 2010-es években megfogalmazott ajánlások többsége továbbra is releváns.

A szerző a cikkeket 4 átfogó témakör mentén csoportosítja: (1) Növekedés és szerkezeti kiigazítás, (2) Gazdasági integráció és együttműködés, (3) Üzlet, pénz és pénzügyek, (4) Oktatás és társadalom.

1. Növekedés és szerkezeti kiigazítás

A feltörekvő ázsiai országok gazdasági alkalmazkodóképessége példaértékű. Az 1997-1998-as ázsiai pénzügyi válság hatásaként jelentkező szükségszerű gazdasági-politikai változások és szerkezeti reformok csökkentették a régió pénzügyi sebezhetőségét, ugyanakkor a regionális és globális volatilitással szembeni védekezéshez további intézkedések szükségesek. Ezek közül nemzeti szinten (1) a pénzügyi rendszer stabilitását célzó, (2) hatékonyabb makrogazdasági kereteket biztosító és (3) a növekedési források új egyensúlyára fókuszáló intézkedéseket szükséges meghozni. Az egyes nemzetgazdaságokat érintő reformintézkedések ki kell egészülnie egy megerősített regionális és globális együttműködéssel, amelyek közül kulcsfontosságú a G20 és az ASEAN+3 (Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége + Kína, Japán és Dél-Korea). A regionális gazdaságok számára hasznos lenne az árfolyampolitika és a monetáris politika összehangolása, beleértve a pénzügyi felügyelet és szabályozás megerősítését. Ez egy támogatóbb környezetet jelentene a régió belüli kereskedelemnek. A valutaháború és a protekcionizmus helyett egy együttműködésre épülő növekedési pályát kell találni a régió országainak.

A következőkben négy ország, Kína, India, Japán és Dél-Korea legfontosabb gazdasági kihívásai kerülnek összefoglalásra a tanulmányok alapján.

2. Kína

A kínai gazdaság növekedése kiemelkedő volt az elmúlt évtizedekben, 1980 és 2015 között átlagosan 8,7%-os volt az egy főre jutó kínai GDP-növekedés. A Kína előtt álló gazdasági kihívások közül a leglátványosabb a gazdasági növekedés ütemének meredek lassulása, ugyanakkor a múltbeli növekedési ütem visszaállítására vonatkozó törekvés nem lenne megfelelő gazdaságpolitikai célkitűzés. Jong Wha Lee azt javasolja, hogy Japán és Dél-Korea példáján tanulva, Kínának elsősorban a válságok megelőzését és megfelelő kezelését kell szem előtt tartani, kiemelt figyelmet fordítva a vállalatok és a pénzügyi ágazat gyengeségeire.

A közepesről a magas jövedelmi szintre történő átmenethez szükségesek olyan szerkezeti reformok, amelyek támogatják a pénzügyi szektor és az állami tulajdonú vállalati szektor liberalizálását és a munkaerőpiac rugalmasságát. A tartós növekedés Kína esetében egy lassabb, de alacsonyabb volatilitású növekedési dinamikát fog jelenteni.

3. India

India – Kínához hasonlóan – az elmúlt évtizedekben globális hatalommá fejlődött, az ázsiai régió sikerét India és Kína dinamikus gazdasági növekedése mozgatta. Bár India növekedése kevésbé volt látványos Kínához képest, az 1990-es években kezdett felgyorsulni. Ahogy Kína tanulhat Japán és Dél-Korea példájából, úgy India is tanulhat Kína példájából. Kína átalakította a gazdaságát, egy mezőgazdaságon alapulóról egy iparra alapulóra. Ez a szerkezeti átalakítás, a munkavállalók átírányítása a mezőgazdaságból az iparba a termelékenység javulását eredményezte szinte minden ágazatban. India szerkezeti átalakításának tehát kiemelt fontosságú eleme a munkaerőpiac átalakítása, különösen a foglalkoztatási szabályok korszerűsítése, egyszerűsítése. India ugyanakkor egy jelentős demográfiai előnnyel rendelkezik Kínával szemben: a következő évtizedben a munkaképes korú népesség Kínában csökkeni, míg Indiában növekedni fog. A kedvezően alakuló demográfiai folyamatok a versenyképesség és az üzleti légkör javításával megteremtik a lehetőséget a növekedésre.

4. Japán

A japán gazdaság a világ egyik legnagyobb gazdaságává nőtte ki magát a második világháborút követően az 1990-es évekig, ugyanakkor a 90-es éveket követő korszakot „elvesztett évtizedek” követték. Japán bekerült egy deflációs csapdába és több évtizedes gazdasági stagnálásba. Az ebből a helyzetből való szabadulás hasznos a régió és a világgazdaság számára is. Az „Abenomics” legfőbb célkitűzése pont ez, amelyet expanzív monetáris és expanzív fiskális politikával kívánt elérni. A monetáris expanzió hatására a jen jelentősen gyengült, a régió gazdasági stabilitása szempontjából azonban elkerülendő, ha egy ország és ennek hatására a régió további országai valutaleértékelések és protekcionista intézkedések ördögi körébe kerül. A gazdaságélénkítő intézkedések hatására azonban a japán gazdaság végre megmozdult, ami mind a régió mind a világgazdaság számára kedvező. A regionális gazdasági stabilitás biztosítása érdekében ugyanakkor kulcsfontosságú az árfolyampolitikák szorosabb összehangolása. A rövid távú ösztönzések rövid távú eredményeket hoznak, emiatt Japánnak is szükséges egy olyan szerkezeti reformprogram, ami az egyik legsúlyosabb problémát, az elöregedés elleni harcot célozza.

5. Dél-Korea

Dél-Korea számára fontos, hogy ne kerüljön olyan helyzetbe, mint Japán az „elvesztett évtizedek” alatt. A vállalatok és a háztartások magas eladósodottsága, a munkaerőpiaci elégtelenségek és az alacsony termelékenység mind olyan hasonlóságok, amik Japánt is jellemezték az 1990-es években, tehát Dél-Koreának ezeken a területeken szükséges komoly szerkezeti reformokat végrehajtani. A

legsúlyosabb probléma ugyanakkor a demográfia. A termékenységi ráta a világon a legalacsonyabb, 2023-ban 0,72. Emiatt a gyermekvállalást és a gyermeknevelést biztosító feltételek megerősítése a legnagyobb gazdaságpolitikai kihívás.

Másik gazdasági-politikai kihívás a csebolok átalakuló szerepköre. A csebolok, azaz a családi irányítású konglomerátumok, kulcsszereplők voltak a dél-koreai gazdaság felemelésében, modernizálásában, azonban Jong Wha Lee szerint dominanciájuknak véget kell vetni, „meg kell szelidíteni” a csebolokat, amennyiben kedvezőbb üzleti környezetet akar a kormányzat megteremteni a start-upok és a KKV-k számára. A munkaerő termelékenysége a KKV-nál lényegesen alacsonyabb, mint a nagyvállalatoknál, ennek emelését támogató intézkedések szükségesek. Tehát Dél-Korea két kezelendő gazdaságpolitikai kihívása a termékenység és a termelékenység növelése.

6. Gazdasági integráció és együttműködés

A régió országai a gazdasági integráció területén tanulhatnak az Európai Unióból példájából. Az eurózóna válsága a 2008-as világgazdasági válságot követően megmutatta, hogy az ázsiai régióban a jövőbeli potenciális pénzügyi és monetáris integráció folyamatában megfelelő intézményi kereteket kell kialakítani, amelyhez az európai pénzügyi integráció történetének az elemzése is segítség tud lenni, például a bankfelügyeleti keretrendszer kapcsán. Az ázsiai integrációs folyamatot azonban nem szabad siettetni.

Jong Wha Lee az ASEAN+3 országok által létrehozott két intézményt tart fontosnak: a 2010-ben létrehozott Chiang Mai Initiative Multilateralization-t (CMIM) és a 2011-ben létrehozott ASEAN+3 Macroeconomic Research Office-t (AMRO). A CMIM egy regionális tartalékalap, amelynek célja, hogy válsághelyzetben likviditási segítséget nyújtson a tagállamoknak. Az AMRO pedig a régiós gazdaságok felügyeleti szerve, amelynek célja a kialakuló sebezhetőségek észlelése és a CMIM hatékony döntéshozatalának támogatása.

Az euróövezet válsága kapcsán azonban fontos tanulság volt, ami az úgynevezett trojka (az Európai Bizottság, az Európai Központi Bank és az IMF) tagjai között tapasztalható volt az intézkedéscsomagok hatékonysága kapcsán, ezért kulcsfontosságú az IMF valamint a CMIM és AMRO közötti hatékony együttműködési keretrendszer kialakítása.

Szintén fontos a nemzetközi pénzügyi intézmények szerepe és a köztük lévő koordináció. Az Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIIB) létrehozása üdvöz-lendő kezdeményezés, hatalmas infrastrukturális beruházásokat tud támogatni, azonban szükséges a nemzetközi irányítási és átláthatósági szabályok iránti elköteleződés, illetve a pénzügyi intézményrendszer meglévő szereplőivel – Világbank és Ázsiai Fejlesztési Bank – történő koordináció, kiegészítő szerepvállalás. Az AIIB kezdeményezés és megalapítása fontos mérföldkő Kína globális pénzügyi szerepének erősödésében.

Kína számos reformot hajtott végre, amelyek lehetővé tették a renminbi térnyerését a nemzetközi pénzügyekben. Kína számos renminbi-elszámolóbankot hozott létre világszerte, illetve több jegybankkal is aláírt kétoldali devizacsere-egyezményeket. Mindezen intézkedések hatására a renminbit világszinten egyre inkább előnyben részesítik devizapiaci ügyletekben, illetve a devizatartalékokban is. Kína globális szerepét szimbolizáló másik fontos mérföldkő volt a renminbi felvétele a Nemzetközi Valutaalap SDR kosarába 2016-ban.

7. Oktatás és társadalom

A tanulmánykötet utolsó cikkei társadalmi folyamatokkal foglalkoznak, különös tekintettel az oktatásra. A dél-koreai növekedési stratégia újragondolásában fontos szerepet kell kapnia a több és jobb gazdasági lehetőségek megteremtésének a nők számára, illetve az igényeikhez, szükségleteikhez jobban igazodó munkahelyi és oktatási környezet biztosításának is. A nők lehetőségeinek javítása a munkaerőpiacon Japánban is fontos gazdasági kérdés.

Kínának is meg kell reformálnia a felsőoktatási rendszerét, csökkenteni annak egyenlőtlenségét, az egyes régiók és társadalmi csoportok között tapasztalható különbségeket a hozzáférhetőség terén.

A humán tőkébe történő befektetésnek, az oktatás fejlesztésének nincs hátulütője. Nemcsak a régió országainak, hanem világszinten fontos tennivaló az oktatás minőségének javítása és az oktatási különbségek csökkentése. A növekvő ázsiai középosztály és a jólét növekedése az oktatás színvonalát is emelni fogja, amely segít hozzájárulni a termelékenység növekedéséhez.

8. Záró gondolatok

Ahogy a szerző is megemlíti, a tanulmánykötet címében szereplő „Ázsia évszázada” kifejezés nagyon felkapott volt, különösen az ezredforduló elején. A könyv azt vizsgálja, hogy az ázsiai gazdaságok hogyan készülnek erre az évszázadra, hogyan kezeljék az előbb bemutatott főbb gazdasági és társadalmi kihívásokat. Akkor „jön el Ázsia évszázada”, ha a régió országai a régió és a világ előtt álló kihívásokat sikeresen kezelik és elmozdulnak egy új növekedési modell irányába. A tanulmánykötetben Ázsia és Európa országai sokat tanulhatnak egymástól, egymásról, a kötet egy sajátos perspektívából járul hozzá az ázsiai és a globális párbeszédhez.

Pesuth Tamás